KLUCZ ODPOWIEDZI · DLA NAUCZYCIELA

Sprawdzian: Wielkie odkrycia geograficzne i renesans (klasa 2 liceum)

Grupa A

1. (1 pkt) **B**

2. (1 pkt) **A**

3. (1 pkt) **A**

4. (4 pkt) **1–A, 2–C, 3–B, 4–D** — po 1 pkt za parę

5. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Humanizm renesansowy to prąd intelektualny XV–XVI w. stawiający człowieka w centrum zainteresowania (łac. homo — człowiek), nawracający do źródeł kultury antycznej (studia humanitatis: gramatyka, retoryka, poetyka, historia, filozofia moralna). Dwa wybitni humaniści: (1) Erazm z Rotterdamu — Pochwała głupoty (1511), Nowy Testament po grecku (krytyka scholastyki, reformy Kościoła od wewnątrz); (2) Mikołaj Kopernik — De revolutionibus orbium coelestium (1543), teoria heliocentryczna — symbol nowego podejścia do nauki opartego na obserwacji i rozumie.
Punktacja: 1 pkt: definicja humanizmu (człowiek w centrum zainteresowania, powrót do antyku, krytyczne myślenie); 1 pkt: pierwszy humanista z dziełem; 1 pkt: drugi humanista z dziełem. Łącznie 3 pkt.

6. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Napływ do Europy złota i srebra z Ameryki oraz nowych towarów kolonialnych (przypraw, cukru, tytoniu) doprowadził do tzw. rewolucji cen — gwałtownego wzrostu cen w XVI wieku. Główne szlaki handlowe przesunęły się z Morza Śródziemnego na wybrzeże atlantyckie, co wywindowało znaczenie Portugalii, Hiszpanii, a później Holandii i Anglii. Ukształtował się też system kolonialny oparty na eksploatacji zamorskich terytoriów i pracy niewolniczej, który na wieki zdeterminował gospodarkę światową.
Punktacja: Wskazanie napływu kruszców i towarów kolonialnych – 1 pkt. Wskazanie przesunięcia centrów handlu z Morza Śródziemnego na wybrzeże atlantyckie – 1 pkt. Wskazanie skutku społeczno-gospodarczego (rewolucja cen, powstanie systemu kolonialnego) – 1 pkt. Łącznie 3 pkt.

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Humanizm, antyk, racjonalizm. Leonardo, Michał Anioł, Kopernik.
Punktacja: Cechy(1)+przykłady(1).

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Mikołaj Kopernik w dziele „De revolutionibus orbium coelestium" (1543) przedstawił teorię heliocentryczną, według której to Słońce, a nie Ziemia, znajduje się w centrum znanego wówczas Wszechświata, a Ziemia wraz z pozostałymi planetami krąży wokół niego. Teoria ta obaliła obowiązujący od starożytności geocentryczny model Ptolemeusza, w którym nieruchoma Ziemia stanowiła środek wszechświata. Odkrycie Kopernika miało fundamentalne znaczenie dla rozwoju nauki nowożytnej — stało się punktem wyjścia dla późniejszych badań Galileusza, Keplera i Newtona oraz zapoczątkowało proces stopniowego uniezależniania się nauki od autorytetu tradycji filozoficznej i religijnej.
Punktacja: Za wyjaśnienie istoty teorii heliocentrycznej (Słońce w centrum, Ziemia i planety krążą wokół niego) — 1 pkt. Za wskazanie przełamania dotychczasowego, geocentrycznego obrazu świata opartego na systemie Ptolemeusza — 1 pkt. Za wskazanie znaczenia odkrycia dla rozwoju nauki nowożytnej (fundament dla późniejszych badań Galileusza, Keplera, Newtona; podważenie autorytetu tradycji w kwestiach naukowych) — 1 pkt. Maksymalnie 3 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Wynalazek druku z ruchomą czcionką pozwolił na znacznie szybsze i tańsze powielanie tekstów niż ręczne przepisywanie, co gwałtownie zwiększyło liczbę dostępnych książek i krąg czytelników. Dzięki temu dzieła antyczne i pisma humanistów mogły rozprzestrzeniać się szybciej po całej Europie, wspierając ideały renesansu. Druk odegrał też kluczową rolę w reformacji - pisma Marcina Lutra, w tym tłumaczenie Biblii na język niemiecki, rozeszły się w tysiącach egzemplarzy w krótkim czasie, co znacząco przyspieszyło rozpowszechnienie idei reformacyjnych w całej Rzeszy i poza nią.
Punktacja: 1 pkt za wskazanie, że druk umożliwił znacznie szybsze i tańsze powielanie tekstów w porównaniu z ręcznym przepisywaniem, co zwiększyło dostępność książek. 1 pkt za wskazanie roli druku w upowszechnianiu dzieł antycznych i humanistycznych, wspierających ideały renesansu. 1 pkt za wskazanie roli druku w szybkim rozpowszechnieniu pism Marcina Lutra i innych reformatorów, co przyczyniło się do sukcesu reformacji. Maksymalnie 3 pkt.

Grupa B

1. (1 pkt) **D**

2. (1 pkt) **C**

3. (1 pkt) **D**

4. (4 pkt) **1–D, 2–A, 3–B, 4–C** — po 1 pkt za parę

5. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Do wielkich odkryć geograficznych skłaniała Europejczyków przede wszystkim potrzeba znalezienia nowej, bezpośredniej drogi morskiej do Indii i na Daleki Wschód, ponieważ dotychczasowe szlaki lądowe kontrolowali kupcy arabscy i weneccy, co znacznie podnosiło ceny przypraw korzennych i jedwabiu. Istotny był również rozwój techniki żeglarskiej, w tym budowa zwrotnej i wytrzymałej karaweli oraz upowszechnienie kompasu i astrolabium, co umożliwiało dalekie rejsy oceaniczne bez trzymania się linii brzegowej. Ważnym czynnikiem była też rywalizacja Portugalii i Hiszpanii o nowe źródła bogactwa, takie jak złoto i srebro, oraz wsparcie finansowe i organizacyjne wypraw ze strony władców zainteresowanych zarówno zyskami handlowymi, jak i chrystianizacją nowo odkrytych ziem.
Punktacja: Za każdy poprawnie podany i wyjaśniony czynnik (np. poszukiwanie nowej drogi morskiej do Indii z pominięciem pośredników arabskich i weneckich, rozwój techniki żeglarskiej — karawela, kompas, astrolabium, dążenie do zdobycia złota i przypraw korzennych, rywalizacja Portugalii i Hiszpanii, wsparcie władców i Kościoła) — 1 pkt. Maksymalnie 3 pkt.

6. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Po pierwsze, upadek Konstantynopola (1453) i ekspansja turecka utrudniły tradycyjny handel lądowy z Azją, co skłoniło Europejczyków do poszukiwania alternatywnych dróg morskich. Po drugie, rozwój techniki żeglarskiej — karawela, busola, astrolabium — umożliwił dalekie wyprawy oceaniczne. Po trzecie, motywacją było poszukiwanie złota, przypraw korzennych i innych bogactw, a także chęć szerzenia wiary chrześcijańskiej wśród nowo odkrytych ludów.
Punktacja: Po 1 pkt za każdą poprawnie wyjaśnioną przyczynę (np. poszukiwanie nowej drogi do Azji po upadku Konstantynopola i utrudnieniu handlu lewantyńskiego, rozwój techniki żeglarskiej — karawela, kompas, poszukiwanie złota i surowców, motywy religijne — szerzenie chrześcijaństwa). Maks. 3 pkt.

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Konsekwencja gospodarcza: rewolucja cen — napływ złota i srebra z Ameryk doprowadził do inflacji w Europie, a centra handlowe przesunęły się z basenu Morza Śródziemnego na wybrzeża Atlantyku. Konsekwencja społeczna: rozpoczęcie procesu kolonizacji i wyzysku ludności rdzennej, w tym handlu niewolnikami z Afryki.
Punktacja: Konsekwencja gospodarcza (1 pkt) + konsekwencja społeczna (1 pkt). Razem 2 pkt.

8. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Dla Europy odkrycia przyniosły masowy napływ złota i srebra z Ameryki (prowadząc do rewolucji cenowej — inflacji), przesunięcie centrum handlu z Morza Śródziemnego na Atlantyk, wzrost potęgi Hiszpanii, a później Anglii i Holandii. Dla rdzennych Amerykanów skutki były katastrofalne: europejskie choroby (ospa, odra) zabiły do 90% populacji, a konkwistadorzy zniszczyli cywilizacje Azteków i Inków. Wprowadzono transatlantycki handel niewolnikami z Afryki. Tzw. kolumbijska wymiana zmieniła globalne rolnictwo: ziemniaki, kukurydza i tytoń trafiły do Europy; pszenica i konie do Ameryk.
Punktacja: 1. Skutki dla Europy (napływ srebra i złota, rewolucja cenowa, nowe szlaki handlowe, wzrost znaczenia Anglii i Holandii) — 1 pkt. 2. Skutki dla Ameryk (kolonizacja, wyniszczenie rdzennej ludności chorobami i podbojem, wprowadzenie niewolnictwa) — 1 pkt. 3. Globalna wymiana (kolumbijska wymiana roślin: ziemniaki, tytoń, kukurydza do Europy; pszenica, konie do Ameryk) — 1 pkt.

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Ród Medyceuszy, bankierzy i faktyczni władcy Florencji, byli jednymi z najważniejszych mecenasów sztuki i nauki epoki renesansu. Finansowali twórczość takich artystów jak Sandro Botticelli i Michał Anioł, a także wspierali filozofów neoplatońskich skupionych wokół Akademii Platońskiej (m.in. Marsilio Ficino). Dzięki ich mecenatowi Florencja stała się w XV wieku głównym ośrodkiem odrodzenia sztuki antycznej i humanizmu, promieniującym na całą Europę.
Punktacja: Wskazanie roli Medyceuszy jako mecenasów (1 pkt) + przykłady wspieranych twórców i dziedzin, np. Botticelli, Michał Anioł, filozofia neoplatońska (1 pkt) + znaczenie dla rozkwitu Florencji jako centrum renesansu (1 pkt). Maks. 3 pkt.

Skala ocen (orientacyjna, 21 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	19–21 pkt
dobry (4)	16–18 pkt
dostateczny (3)	11–15 pkt
dopuszczający (2)	7–10 pkt
niedostateczny (1)	0–6 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/historia/odkrycia-i-renesans**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.